

pääw pääwalt kosutada, siis wast võib foolist oodetut tulu tulla. — Mõistmata lugemine ei või kedagi targema rahwa kannule aidata, ega meid eluteel sammu kaugemale wiia, kui meie ööpimeduses üleskaswanud eelkäijad olid seisnud. Aga kes lapsepõlwes osawalt mõtlema õpinud, se võib hiljemine elus mitmest kohast oma õpetusele lisa leida ja kõik tööd paremine korrale toimetada, kui üks pimedas kotis kaswanud loom. — Sagedast on juba foliasjade puuduste rääkimisel neile, kes parandamist soowivad, teiselt poolt wasta hüütud: „Teie tahate meie põllumeestest tuuderitud mehi teha!“ Niisugust pöödrast mõttet ei ole ial meil pähä tulnud, ega võiks kaa sündida, kui meie küla ja kihelkonna foolid kõige täielikumalt oma seadust jõuaksivad täita, nii wäha kui põllumehele tuuderitut mehe tarkust waja lähaks. Meie ei taha foolidest midagi suuremat, kui et iga põllumees nende läbi, olgu tema koha omanik, rentnik, sulane ehk päiline, nii palju waimu äratamist leiaks, et tema kui mõistlik loom omad asjad oskab toimetada. Waabriku wormis walatud õpetused, mis masšinaga pähä aetakse, ei või seda kasu kellegile tuua, sellepärast meie niisuguse õpetuse wiisi wasta kõigest wäest sõdime. — Et kõik rahwa õpetus kristliku põhja peal peab seisma, ei lähä wist kedagi salgama ega laitma, kui ristiust mitte suutunnistuseks ei jää, waid nõnda elawaks lähäb, et ta igas kohas tegudes wälja paistab.

Meie ei tohi siin weel foolidest lahkuda, waid peame paar sõna walearwamise kohta rääkima, kui ei peaks talurahwal fogunist wõimalik olema, laste karjaskäimise läbi saada. Kogukondades elab igal pool wanu

ja fiduri terwisega inimesi, kes põllutööd enam ei jaksu teha, aga karjatse ammetid võiksid pidada, ja endale igapäawast leiwapalukest teenida, mis palju mõnufam oleks kui sandikotiga ühe ukse eest teise rändada, ehk teede ääres hommikust õhtuni wedeleda ja möödaminajate käest kopikaid kokkufertjada, mis eamnist kõrtsidesse lähawad. Ehk, kas meie päiwil talurahwas pisufest karjatse palka ei jõuaks tasuda? — Jah, kostawad mõningad, palgamaakmine ei ole siin ainuke asi, suurem finnitus tõuseb sest, et meie talurahwas kõik külades ei ela, seal leitakse palju üksikuid peresi, kellel maks rängaks lähaks, kui iga pere enesele ise karjatse peaks palkama. Seda võiks wäga arwast tarwis olla. Suurem osa üksikud pered seisawad ligistiku koos, nõnda et mitme pere kari võib ühendatud ja ühe karjatse hooleks antud saada. Nooremaid lapsi, kes weel foolis ei käi, leitakse igas peres, need võiksid hommikul ühte määratud paika lojuksed karjatse ette saata, ja karja tulemise aeal jälle koju ajada. Kui lojuksed karjas käimise aeg waremalt nädal enne Süripääwa alustaks ja hiljemine kesk Oktobri kuuni wältaks, se teeks kuus kuud, aga et fool nimetatud aeal kolm kuud puhkab, esimesest Jaanikuu pääwast kuni esimese Mikli kuu pääwani, kus lapsed priid on, siis ei tuleks karjatse palka enam maksta kui kolme kuu eest, mis wistist kedagi lapse wanemaid ei loormaks. Arwame selle wasta tulu, mis kolme kuune fooli õpetuse pikendus meie lastele teeb, siis võib iga mõtleja aramõista, et meie karjatse palgaga ja pisufese maksuga foolmeistrile lastele jäädawat